

Natuurdoelanalyses werken met onrealistische soortenlijstjes

Natuur slecht omdat veel wenssoorten er niet zijn

Provincies kwamen met een nieuwe systematiek om de natuurkwaliteit in natuurgebieden vast te stellen. De aanwezigheid van gewenste soorten is in belangrijke mate bepalend. Naarmate meer van de soorten op de profiellijst worden gezien, is de natuurkwaliteit beter. Deze nieuwe methode wordt momenteel toegepast bij de natuurdoelanalyses. STAF checkte hoe de nieuwe methode uitpakte in de Brabantse natuurdoelanalyses. Conclusie is dat voor nogal wat N2000-gebieden een onrealistische soortenlijst wordt gehanteerd. Ook zijn voor een goede natuurkwaliteit soms tientallen soorten vereist op minuscule flinters grond, wat fysiek onmogelijk is.

De vuursalamander vinden we als 'typische soort' op de lijsten van een aantal Brabantse natuurgebieden, hoewel de soort in Noord-Brabant niet voorkomt. Antea Group telde de soort mee in haar natuurdoelanalyses, Arcadis deed dat niet.

Foto: Shutterstock, Wildmedia.

Provincie Noord-Brabant leverde in februari een reeks natuurdoelanalyses op. Een deel van de analyses is opgesteld door bureau Arcadis, het andere deel door Antea Group. Uit de natuurdoelanalyses blijkt dat voor het beoordelen van de natuurkwaliteit, gebruik is gemaakt van een nieuwe beoordelingssystematiek. Daarbij is gekeken naar de aan- en

afwezigheid van een reeks ‘typische soorten’ planten, vlinders, mossen, vogels enzovoorts. Typische soorten zijn een indicator voor een gunstige staat van instandhouding.

NIEUWE METHODE VAN BEOORDELEN

In 2019 verscheen een nieuwe methode voor het beoordelen van de natuurkwaliteit. Deze is opgesteld door BIJ12, ambtenaren van pro-

vincies en natuurorganisaties (Bron: Beoordeling van de kwaliteit van habitattypen). Een belangrijk onderdeel betreft het beoordelen van de aan- en afwezigheid van typische soorten. Voor de habitattypen bestaat al veel langer een landelijke lijst met typische soorten, die lijst wordt nu ook toegepast op individuele natuurgebieden. Op de lijst voor bijvoorbeeld ‘oude eikenbossen’ staan 9 typische soorten, ►

Bij het samenstellen van de lijst met gewenste soorten, werd gekeken naar soorten die in de laatste 20 jaar zijn gezien tot op 50 kilometer van het N2000-gebied. Voor een natuurgebied bij Den Bosch werden de soorten 'gescoord' tot in Utrecht.

zoals matkop en wespandief (vogels), eikenpage (vlinder) en enkele soorten paddenstoelen. Op de lijst voor droge heide staan maar liefst 26 soorten, waaronder 4 soorten vogels, 5 soorten vlinders, 2 soorten hagedissen en een reeks planten- en mossensoorten. Naarmate meer van die soorten voorkomen, is de natuurkwaliteit beter. De natuurkwaliteit is goed als meer dan 60% van de soorten wordt gezien; bij 20 – 60% is de kwaliteit matig en daaronder slecht.

Voor N2000-gebieden met veel

verschillende habitattypen, zoals natuurgebied Kampina & Oisterwijkse Vennen, gaat het al gauw om een waslijst aan soorten, in dit geval om in totaal 145.

VEEL ONREALISTISCHE SOORTEN OP DE LIJST

In de Brabantse natuurdoelanalyses staat in welke mate de soorten op de lijst zijn aangetroffen (zie tabel 1). Wat opvalt is dat de natuurgebieden die door Arcadis zijn beoordeeld, in het algemeen een stuk gunstiger scores

dan de natuurgebieden die Antea Group beoordeelde. Dit komt doordat Arcadis eerst alle soorten van de lijst heeft gestreept, die niet realistisch zijn voor het betreffende N2000-gebied. Het gaat hier om soorten die al lang niet meer voorkomen in Nederland of nooit zijn gezien in de provincie Noord-Brabant. Zo'n 30 procent van de soorten op de gebiedslijsten is onrealistisch, blijkt uit de rapportages van Arcadis. Antea Group maakte dat onderscheid niet en telde ook alle onrealistische soorten mee. Die vanzelfsprekend niet werden aangetroffen in het N2000-gebied, waardoor de natuurkwaliteit bij Antea Group vaker als 'slecht' werd beoordeeld.

80% 'ONTBREKENDE' SOORTEN WAS ER OOK IN 1970 NIET

Belangrijke vraag is: welke soorten tel je mee? Alleen soorten die vanaf een bepaald jaar in het N2000-gebied voorkwamen? Betreft dat jaar dan 1900, 1970 of het moment van aanwijzen als N2000-gebied? En tel je ook de soorten mee, die zich mogelijk in de toekomst in het N2000-gebied gaan vestigen? Zowel Arcadis als Antea Group kozen in hun natuur-

Beoordelmethode provincies strijdig met richtlijnen werkwijze

Het is opvallend dat provincies een nieuwe beoordelingssystematiek hebben opgetuigd. Voor het beoordelen van de natuurkwaliteit op basis van typische soorten was er namelijk al een voorgeschreven werkwijze. Het ministerie van LNV stelde deze in 2008 vast. De laatste versie van de zogenaamde 'Leeswijzer Natura 2000 profielen' is van 2014.

LNV zei daar in 2021 dit over: "Het totale aantal verschillende typische soorten dat aanwezig was op het moment van aanwijzen van het gebied, mag niet afnemen. Het eventuele verdwijnen van een typische soort kan worden gecompenseerd door de vestiging van een andere typische soort. Verbetering van kwaliteit houdt in dat er meer typische soorten zich vestigen, en/of meer verspreid in het gebied voor gaan komen."

Uit de natuurdoelanalyses blijkt niet

hoeveel typische soorten aanwezig waren op moment van aanwijzen van het gebied. En ook niet hoeveel soorten er sindsdien zijn verdwenen (verslechtering) of bijgekomen (verbetering). In plaats daarvan geven de natuurdoelanalyses aan hoeveel procent van de soorten op de wensenlijst al dan niet aanwezig is. Is dat meer dan 60%, dan is de natuurkwaliteit goed. Anders niet.

MERKWAARDIGE KEUZES

STAF vraagt Provincie Brabant waarom zij de richtlijnen voor de werkwijze niet volgt. De provincie stelt wel degelijk te zijn uitgegaan van de typische soorten in het gebied op moment van aanwijzen, maar dat gegevens hierover vaak beperkt beschikbaar of beperkt bruikbaar zijn. Merkwaardig is de wijze waarop Provincie Brabant alsnog tot soortenlijsten is gekomen voor de gebieden. "Arcadis heeft gekeken naar de soorten die in de regio

voorkomen, vervolgens is voor deze soorten het percentage dat in het gebied voorkomt berekend." Uit de Arcadis-rapporten blijkt dat 'regio' erg ruim wordt genomen. Arcadis ging uit van soorten die de laatste 20 jaar zijn gezien, in een straal van 50 km rondom het natuurgebied (zie afbeelding). Uit de tabel blijkt dat 80% van die soorten in het gebied zelf niet zijn gezien.

POSTZEGELS MET LANGE SOORTENLIJST

Aan postzegelnatuur hangt soms een waslijst van gewenste soorten. De Leeswijzer Natura 2000 profielen zegt hierover: "Op gebiedsniveau kan een ecologisch relevant schaalniveau gekozen worden. Bijvoorbeeld de aanwezigheid van de soort in een kilometergrid." Provincie Brabant reageert hierop met: "Het LNV-document geeft ruimte voor een andere benadering, het woord 'bijvoorbeeld' staat er niet voor niets."

Mate waarin typische soorten zijn waargenomen in Brabantse natuurgebieden (som typische soorten van alle habitattypen); ecologische bureau dat de beoordeling deed; mate waarin niet aangetroffen soorten er ook in het verleden niet waren.

N2000-gebied	Aantal typische soorten op de lijst (som soortenlijst alle habitattypen)	Percentage typische soorten aangetroffen	Beoordelaar	Aantal typische soorten niet aangetroffen	Percentage niet aangetroffen soorten, dat er ook in het verleden niet was*)
Strabrechtse Heide & Beuven	99	86	Arcadis	14	78
Kampina & Oisterwijkse Vennen	145	81	Arcadis	28	67
Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek	56	75	Arcadis	14	100
Biesbosch	77	75	Arcadis	19	42
Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen	106	69	Arcadis	33	95
Groote Peel	37	65	Arcadis	13	100
Deurnsche Peel	37	65	Arcadis	13	100
Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux	231	59	Antea Group	95	88
Brabantse Wal	126	56	Antea Group	55	85
Kempenland-West	200	53	Antea Group	95	95
Langstraat	101	51	Arcadis	49	77
Regte, Heide en Riels Laag	151	45	Antea Group	83	100
Ulvenhoutse bos	53	40	Antea Group	32	80

*) Op basis van alleen de plantaardige soorten (vaatplanten, kranswieren, korstmossen, mossen) in de Landelijke Vegetatie Databank. In bijna alle natuurgebieden zijn de natuurinventarisaties gestart rond 1950 – 1970.

doelanalyses voor dat laatste. STAF checkte voor alle planten, mossen en wieren op de lijst, of deze eerder zijn waargenomen in het natuurgebied. Daarvoor werd de Landelijke Vegetatie Databank gebruikt. In de Brabantse natuurgebieden beginnen de inventarisaties veelal in de jaren '50 tot '70 van de vorige eeuw. Zo'n 80 procent van de niet aangetroffen soorten, was er een halve eeuw geleden ook niet (zie laatste kolom tabel).

TE VEEL SOORTEN GEËIST OP TE KLEINE SNIPPERS

De nieuwe beoordelingsmethode van de provincies maakt geen onderscheid naar oppervlakte. Heide is heide. Aan een heidesnipper van 10 bij 10 meter hangt dezelfde lijst met 26 soorten als aan een heideveld van 100 hectare. Maar hoe wil je al die soorten kwijt op een postzegel? Dat gaat niet passen. Arcadis constateerde dit bij de snipper actief hoogveen

in Deurnsche Peel: “Waarschijnlijk is de kwaliteit voor diersoorten zeer beperkt vanwege de zeer geringe oppervlakte”. Snippers waar relatief veel soorten vereist zijn, scoren eigenlijk altijd onvoldoende.

In de natuurdoelrapportages valt nog wat op: het natuurgebied wordt vaak opgedeeld in stukken, waarbij elk stuk apart wordt beoordeeld op aanwezige soorten. Een voorbeeld. In de Biesbosch bevindt zich bij elkaar zo'n 3 tot 4 hectare vochtig alluviaal

bos. Op de lijst van dit habitatype staan tien relevante soorten voor de Biesbosch. Negen van deze tien soorten worden daadwerkelijk gezien. Een dikke voldoende, zou je denken. Toch niet. Het areaal alluviaal bos werd opgeknipt in 56 subgebiedjes, vervolgens is ieder subgebiedje apart 'gescoord'. In veel subgebiedjes werden maar twee of drie soorten aangetroffen. Dat is een dikke onvoldoende, zo blijkt uit de rapportage. ■

Conclusies

1. Hoe meer soorten van de gebieds-soortenlijst worden aangetroffen, hoe beter de natuurkwaliteit. Zo'n 80 procent van de soorten die niet werden aangetroffen in het gebied, waren er ook in het verleden niet.
2. Natuurdoelanalyses zijn niet eenduidig over de plek waar de soort moet worden aangetroffen: in het hele N2000-gebied (met omgeving), in het juiste habitatype, in subgebiedjes binnen het habitatype.
3. Provincies kwamen met een nieuwe systematiek voor het beoordelen van de natuurkwaliteit op basis van typische soorten. Terwijl hiervoor al in 2008 een werkwijze is vastgesteld. Nieuwe en oude werkwijze zijn strijdig met elkaar.